

ביצה פרק חמישי משילין פירות

(ביצה לה, ב)

משנה:

משילין פירות דרך ארובה ביום טוב, אבל לא בשבת; (מי שיש לו חטין ושעורין שטוחין על גגו להתיבש, וראה גשמים ממשמשין ובאין - התיירו לו לטרוח ולהשליך דרך ארובה שבגג, והן נופלין לארץ, דליכא טרחא יתירא; ודוקא ארובה: דכל ארובה מלמעלה למטה היא בתקרת הגג, אבל חלון - כגון גג שמוקף מחיצה וחלון בכותל, וצריך להגביהו עד החלון ולהשליכו - לא טרחין, כדלקמן); ומכסים פירות בכלים מפני הדלף (ולא אמרינן 'טורח שלא לצורך יום טוב הוא', דשרו ליה רבנן משום הפסד ממון), וכן כדי יין וכדי שמן (נמי מכסינן מפני הדלף), ונותנין כלי תחת הדלף (לקבלו בתוכו) בשבת (מפני טנוף הבית).

גמרא:

אתמר: רב יהודה ורב נתן: חד תני 'משילין' וחד תני 'משחילין';

אמר מר זוטר: מאן דתני 'משילין' לא משתבש, ומאן דתני

'משחילין' לא משתבש (דכולהו לשון השפלה נינהו):

מאן דתני 'משילין' לא משתבש - דכתיב (דברים כח, מ) [זיתים יהיו לך בכל גבולך ושמן לא תסוף] כי ישל זיתך (אילן זית יפיל את פירותיו, ולא יגיעו לבשול);

ומאן דתני 'משחילין' לא משתבש - דתנן [בכורות פ"ו מ"ז]: 'השחול

והכסול (מומין בבכור משום שרוע שאחד מאבריו גדול מחבירו): שחול = שנשמטה ירכו

(אלמא לשון השפלה הוא); כסול = שאחד מירכותיו גבוהה מחברתה (מקום חבורה בכסלים, והוא 'בוקא דאטמא', גבוה למעלה מן הכסלים וקרוב לגג האליה יותר מחבירו) '.

אמר רב נחמן בר יצחק: מאן דתני (כלומר: אי הוה תנא דתני הכי) 'משירין' לא משתבש ומאן דתני 'משחירין' לא משתבש ומאן דתני 'משירין' לא משתבש:

מאן דתני 'משירין' לא משתבש - דתנן [נדר פ"ו מ"ג]: 'רבי ישמעאל אומר: נזיר לא יחוף ראשו באדמה (גלייש"א [סוג אדמה גבילה]) מפני שמשיר את השער',

ומאן דתני 'משחירין' לא משתבש - דתנן [כלים פ"ג מ"א]: 'השחור (תער, על שם שמשחיר את השער, אלמא: לשון השפלה הוא) והזוג של ספרים (מפרים יש להן שני סכינים, להכי מקרו 'זוג', ויש להן חליות, ופורקין אותן זה מזה), אף על פי שנחלקו - טמאין (מקבלין טומאה: שראוין למלאכה כל אחד לעצמו) '.

ומאן דתני 'משחירין' לא משתבש, דתנן [שבת פ"ב מ"ד]: 'מי שנשדו כליו במים (נפלו במים) - מהלך בהם (והן מתנגבין והולכין) ואינו חושש (שיחשדוהו שכבסו)'; אי נמי מהא דתנן [פאה פ"ד מ"י]: 'איזהו לקט? - הנושר בשעת קצירה'.

תנן: 'משילין פירות דרך ארובה ביום טוב' - עד כמה (עד כמה יהא בהן, דלא אמרינן טרחא יתירא הוא)?

אמר רבי זירא אמר רבי אסי, ואמרי לה אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: כמותה ששנינו [שבת פ"ח מ"א]: 'מפנין ארבע וחמש קופות של תבן ושל תבואה מפני האורחים (שזימן לאכול, ואין מקום להסב) ומפני בטול בית המדרש (שאין לתלמידים מקום לישב)';

ודלמא שאני התם (הוא דשרינן כולי האי) דאיכא בטול בית המדרש (והוא הדין לכבוד אורחים), אבל הכא דליכא בטול בית המדרש (אבל משום הפסד ממון) לא (לא שרו רבנן כולי האי)? אי נמי התם היינו טעמא דארבע וחמש קופות שרי: משום שבת, דחמירא ולא אתי לזלזולי ביה, אבל יום טוב דקיל ואתי לזלזולי ביה - כלל כלל לא? אי נמי לאידך גיסא (יש לתת טעם לצד אחר, שיתירו כאן יותר משם): התם היינו טעמא דליכא הפסד ממון, אבל הכא דאיכא הפסד ממון אפילו טובא נמי?

(ביצה לו, א)

התם תנן (כלומר: ועוד שאלה אחרת): 'אכל לא את האוצר', ואמר שמואל מאי 'אכל לא את האוצר'? - אבל לא יגמור את האוצר כולו (אם לא היו שם אלא ארבע או חמש קופות, שהתירו לו במקום שיש יותר - כאן לא התיירו לפנותן כולן ולגלות את הרצפה) דלמא (הוי בה גומא ו) אתי לאשווי גומות, הכא מאי?: התם הוא בשבת

דאסור משום דחמיר אבל יום טוב דקיל שפיר דמי? או דלמא התם דאיכא בטול בית המדרש אמרת לא, הכא דליכא בטול בית המדרש לא כל שכן?

והכא תנן (כלומר: ועוד יש לשאול): 'משילין פירות דרך ארובה ביום טוב', ואמר רב נחמן: לא שנו אלא באותו הגג (שהארובה בגג שהפירות בו), אבל מגג לגג לא, ותניא נמי הכי: 'בפירות שבגג שבא להשילן מפני הגשמים קא מיירי: אין מטלטלין מגג לגג אפילו כשגגותיהן (של שני בתים) שוין (שאין זה גבוה מזה שיהא שם טורח עלייה וירידה)', התם מאי? >כל שכן שבת דחמירא או דלמא?< הכא הוא דאסור משום יום טוב דקיל ואתי לזלזולי ביה, אבל שבת דחמירא ולא אתי לזלזולי בה שפיר דמי? או דלמא מה הכא דאיכא הפסד פירות אמרת 'לא', התם דליכא הפסד פירות לא כל שכן?

הכא תניא: 'לא ישלשלם בחבל בחלונות (כגון אם מוקף מחיצה ואין בו ארובה; אבל יש חלון במחיצה לחצר או לבית - לא ישלשלם בשקין דרך החלון בחבל, מפני שיש טורח להעלות מן הגג לחלון ומשם לארץ), ולא יורידם דרך סולמות (כל מדרגה קרי 'סולם', ואף הכבשים שלנו [כמו 'סולם צור']?)', התם מאי? הכא ביום טוב הוא דאסור: דליכא בטול בית המדרש, אבל שבת דאיכא בטול בית המדרש שפיר דמי? או דלמא הכא דאיכא הפסד פירות אמרת 'לא', התם דליכא הפסד פירות לא כל שכן? תיקו.

ומכסין את הפירות [בכלים מפני הדלף, וכן כדי יין וכדי שמן]: אמר עולא: ואפילו אוריא דלבני (לבנים הסדורים ומוקצים לבנין, וגשמים נוטפים, ומתירא שלא ימותו - מותר לסלט כלים לצרכן ולכסותן, ולא אמרינן 'הואיל והן עצמן אין נטלין - אף הכלי לא ינטל לצרכן').

רבי יצחק אמר: (דוקא) פירות הראוין (לטלטול - הוא דשרו דבנן לטלטל כלים לצרכן, אבל מידי דלאו בר טלטול - אין כלי ניטל לצרכן);

ואזדא רבי יצחק לטעמיה, דאמר רבי יצחק: אין כלי ניטל אלא לדבר (לצורך דבר) הניטל בשבת.

תנן: 'מכסין את הפירות בכלים'; פירות - אין, אוריא דלבני לא?

הוא הדין דאפילו אוריא דלבני, ואידי דתנא רישא 'משילין פירות' (פירות הראוין, דעל כרחך בדחוי לטלטול אצטריך למנקט, שהרי מטלטל הן עצמן ומשילן) - תנא סיפא נמי 'מכסין את הפירות' (לענין כסוי פירות הראוין; ומיהו סיפא לאו דוקא, והוא הדין ללבני).

תנן: 'וכן כדי יין וכן כדי שמן' (מכדי בהני לא איירי לעיל, וכיון דתנן הכא, ובא לאשמועינן דברים אחרים לבד פירות - היה לו להשמיענו לבנים, וכל שכן אלו)?!

הכא במאי עסקינן? - בטיבלא (כלומר: לא בא להשמיען כי אם כיוצא בלבנים (וכדברך), דהנך כדי יין דקא מוסיף ותני - בדטיבלא עסקינן: שאסורים בטלטול, דאשמועינן ברישא פירות הראוין דומיא דמשילין, והדר נקט להנך, לאשמועינן אף שאין ראוין); הכי נמי מסתברא, דאי סלקא

דעתך כדי יין וכדי שמן דהתירא - הא תנא ליה רישא פירות?! כדי יין וכדי שמן אצטריכא ליה: סלקא דעתך אמינא להפסד מרובה חששו, להפסד מועט (גשמים הנוטפין על יין - הפסד מועט הוא, עד שתחשך ויטלקם, אבל הפירות מקיבין) לא חששו - קא משמע לן.

תנן: 'נותנין כלי תחת הדלף בשבת' (הרי שהכלי ניטל לקבל בו מוקצה כי האי, דלא חזי למידי);

בדלף הראוי (שהן צלולין, וראוין לבהמה).

תא שמע: 'פורסין מחצלת על גבי לבנים (שנגובין לבנין, וכשהן מתלחלחין - צריך לחזור ולנגבן שאינן מקבלות את הטיט יפה והבנין שוהה ליבש) בשבת'?

דאיתור מבנינא, דחזי למזגא עלייהו;

תא שמע: 'פורסין מחצלת על גבי אבנים בשבת'?

באבנים מקורזלות (אגוד"ש [מוחלקות ומישרות]), דחזיין לבית הכסא (לקנח);

תא שמע: 'פורסין מחצלת על גבי כורת דכורים בשבת בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים, ובלבד שלא יתכוין לצוד'?

התם נמי דאיכא דבש.

אמר ליה רב עוקבא ממישן לרב אשי: התינח בימות החמה, דאיכא דבש; בימות הגשמים מאי איכא למימר?

לא נצרכא אלא לאותן שתי חלות (שתי חלות של צפיחית מניחין בכוורת כשרודין אותה, ומהן פרנסה לדבורים כל ימות הגשמים; אותן שתי חלות מותר לכסות; כל דבש הכוורת עשוי עליות עליות של חלות);

אותן שתי חלות מוקצות (לדבורים) הן?
הכא במאי עסקינן? - שחשב עליהם (לאדם);
אבל לא חשב עליהם מאי? - אסור! אדתני 'ובלבד שלא יתכוין לצוד' (משמע דלא ימצא לחלק את דבריו ולאסור עד שדלג מאיסור טלטול לאיסור צידה), לפלוג ולתני בדידה (באיסור טלטול גופיה יכול לחלק את דבריו, ולמצוא צד איסור לדבר: בדלא חשב עליהו - לא יטלטל המחצלת לצרכם): 'במה דברים אמורים? - שחשב עליהן, אבל לא חשב עליהם - אסור'!?

הכי קאמר: אף על פי שחשב עליהן, ובלבד שלא יתכוין לצוד (אף בשחשב - בא ללמדך שיש צד איסור במתכוין לצוד, ואף על גב דעיקר להצלה מפני הגשמים מכוון);
במאי אוקימתא? - כרבי יהודה דאית ליה מוקצה; (כלומר: מדהוה לך לתרוצי ארישא 'הא מני רבי שמעון דלית ליה מוקצה', ומהדרת אשנני דחיקי למימר 'משום שתי החלות' - כרבי יהודה בעית לאוקמא, משום דרבי יצחק, דמותבין ליה הנך תיובתא - אית ליה מוקצה, כרבי יהודה) אימא סיפא: 'ובלבד שלא יתכוין לצוד' (ואף על פי שהוא צדן), אתאן לרבי שמעון דאמר 'דבר שאין מתכוין מותר'!?
ותסברא דרבי שמעון? והא אביי ורבא דאמרי תרוייהו: מודה רבי שמעון בפסיק רישיה ולא ימות?
לעולם כולה רבי יהודה היא, והכא במאי עסקינן? - דאית ביה פגמי (חלונות יש בדפנותיה, ואף על פי שמכסה את פיה - אינן נצודין אם לא יכסה גם את החלונות) ולא תימא 'לרבי יהודה, ובלבד שלא יתכוין לצוד',

(ביצה לו, ב)
אלא אימא 'ובלבד שלא יעשנה מצודה' (שלא יסתום החלונות)!
פשיטא (כיון דאית ליה לרבי יהודה דבר שאין מתכוין אסור, למה ליה למיתני 'ובלבד שלא יעשה מצודה', דהא צידה - אב מלאכה היא)?
מהו דתימא 'במינו נצוד' (שדרך לצוד את בני מינו, כגון חיה ועוף) אסור, (אבל האי) שלא במינו נצוד מותר' - קא משמע לן.
רב אשי אמר: (לעולם כדשנינן מעיקרא, דאיכא דבש למאכל אדם, ודקשיא לך: בימות הגשמים מי איכא דבש - לא קשיא, דמי קתני 'בימות החמה' ו'בימות הגשמים'? 'בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים' קתני: ביומי ניסן וביומי תשרי, דאיכא חמה ואיכא גשמים ואיכא דבש).

ונותנין כלי תחת הדלף בשבת:
תנא: 'אם נתמלא הכלי - שופך' (לחוק) ושונה (יחזירנו למקומו תחת הדלף) ואינו נמנע (מלשנות כל היום, אם צריך לכך) .

בי רחיא דאביי דלוי (הדלף היה נופל על הרחים שלו, והיו עשוין בטיט, ונמוחים מפני הגשמים, ולא היה מספיק לכלים הצריכים לתת תחת הדלף); אתא לקמיה דרבה, אמר ליה: זיל עייליה לפוריך [הבא את מיטתך] להתם (לבית שהוא שם), דלהוי כגרף של רעי (שהיו מאוסים הרחים לך להיות לפני מטתך, ואתה מותר לטלטל ולהוציאן לחוק), ואפקיה (כדאמר לקמן דגרף של רעי מותר להוציאן לאשפה).
יתיב אביי וקא קשיא ליה: וכי עושין גרף של רעי לכתחלה (וכי מותר לגרום שיהא הדבר מאוס לו כדי שיוציאנו)?
אדהכי נפל בי רחיא דאביי; אמר: תיתי לי דעברי אדמר (תבואני זאת בשכרי שעברתי על דברי רבי).
אמר שמואל: גרף של רעי ועביט של מימי רגלים (גרף ועביט - כלי חרס הן, אלא של רעי קרוי גרף, ושל מימי רגלים קרוי עביט) - מותר להוציאן לאשפה, וכשהוא מחזירו - נותן בו מים ומחזירו (דמוקצין מחמת מאוס הן, ואי לאו אגב מיא - לא מצי לטלטלינהו, ולהוציאן הוא דשרו ליה, משום כבודו).
סבור מינה (מדשמואל היו סבורים התלמידים) גרף של רעי אגב מנא - אין (דדוקא גרף נקט, דאגב מנא שרי לטלטל את הרעי), (אבל) בפני עצמו (ליטול את הרעי או דבר מאוס ממש בידו ויוציאנו) - לא (לא שרו ליה);
תא שמע, דההוא עכברתא דאשתכח בי אספרמקי (בשמים) דרב אשי, אמר להו רב אשי: נקטה בצוציתה (בזנבה) ואפקוה.

משנה :

כל שחיביבין עליו (מדברי סופרים שלא לעשותו בשבת) משום שבות, (או) משום רשות (שיש בו קצת מצוה - אבל לא מצוה גדולה, וקרוב הוא להיות דבר הרשות, ויש בו איסור מדברי סופרים), (או) משום מצוה (או שיש בו מצוה ממש, ואסרוהו חכמים לעשות) בשבת - חייביבין עליו (שלא לעשותו) ביום טוב ;

ואלו הן (דברים שאסורין) משום שבות (שהטילו עליו חכמים לשבות מהן, ואין בעשייתן שום מצוה) :

לא עולין באילן, ולא רוכבין על גבי בהמה, ולא שטין על פני המים (- כולוהו מפרש בגמרא אמאי גזור בהו רבנן), ולא מטפחין (ביד), ולא מספקין (על ירך) ולא מרקדין (ברגל, וכולן לשמחה ולשיר, ובגמרא מפרש: גזרה שמא יתקן כנגדן כלי שיר, דקא עביד מנא) ;

ואלו הן משום רשות (כלומר: שהיה לנו להתירן משום שהן קרובין למצוה, ואסרום חכמים; האי דקרו ליה 'רשות' - משום הנך דבעי למתני בסיפא דהווי מצוה גמורה, ולגביהן קרי להנך מצינן 'רשות'; ולהנך קמאי קרי 'שבות': דאיסור שבות גמור יש בהן, לפי שאין בהן צד לסלק גזירות חכמים מעליהן, שאין בהן לחלוחית מצוה) :

לא דנין (דיו), ולא מקדשין (אשה; ובגמרא מפרש אמאי קרי ליה 'רשות', נומאי טעמא גזור עלייהו), ולא חולצין ולא מיבמין ;

ואלו הן משום מצוה :

לא מקדישין (הקדשות), ולא מעריכין ("ערכך עלי" ונותן כפי שנים, כמו שכתוב בפרשת ערכין (ויקרא כז)), ולא מחרימין ("הרי בהמה זו חרם", וסתם חרמים לבדק הבית), ולא מגביהין תרומה ומעשר ; כל אלו - ביום טוב אמרו, קל וחומר בשבת ; אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד .

גמרא :

'לא עולין באילן' - גזרה שמא יתלוש (גירסת רש"י: שמא יעלה ויתלוש - דהוי אסורא מדאורייתא, דהיינו קוצר: שתולש מן המחובר) ; 'ולא רוכבין על גבי בהמה' - גזרה שמא יצא חוץ לתחום (מתוך שאינו מהלך ברגליו אינו רואה סימני התחומין) ; שמע מינה תחומין דאורייתא ? (מדגזור רכיבה אטו תחומין, דאי מדרבנן - לא הווי אסרי מלתא אחרייתא משום ידיה!) ; אלא גזרה שמא יחתוך זמורה (להכותה, והוי קוצר מן המחובר) ; 'ולא שטין על פני המים' - גזרה שמא יעשה חבית של שיטין (כלי של גומא, שאורגין אותו ועושין כמין חבית ארוכה, ולמדין בו לשוט) .

'ולא מטפחין ולא מספקין ולא מרקדין' - גזרה שמא יתקן כלי שיר .

'ואלו הן משום רשות לא דנין' - והא מצוה קעביד (ואמאי קרי ליה רשות) ? לא, צריכא דאיכא דעדיף מיניה .

'ולא מקדשין' - והא מצוה קעביד (שנושא אשה לפרות ולרבות, ואמאי קא קרי ליה רשות) ? לא, צריכא

(ביצה לז, א)

דאית ליה אשה ובנים (שני זכרים לבית שמאי, או זכר ונקבה לבית הלל, ותו לא מיפקד כולי האי, כדאמרינן ביבמות (סא, ב); ומיהא קצת מצוה איכא, כדאמר בבבא מציעא (נא, ב) וזרע את זרעך ולערב אל תנח ירך (קהלת יא, ח) .

'לא חולצין ולא מיבמין' - והא מצוה קא עביד ? לא, צריכא דאיכא גדול ומצוה בגדול ליבם (מצוה בגדול האחים ליבם, ונפקא לן מן-הנה תבכור (דברים כה, ח) ; וכלהו טעמא מאי ?

גזרה שמא יכתוב (שמא יכתוב פסק דין לדינין, ושטר אירוסין לקדושין, ושטר חליצה לחולצת וכתובה ליבמה).

'ואלו הן משום מצוה: לא מקדישין ולא מעריכין ולא מחרימין' -
גזרה משום מקח וממכר (דלמקח וממכר דמו: שמוציא מרשותו לרשות הקדש, ומקח וממכר אסור מן המקרא, דכתיב **מִצְוַת חֶפְצְךָ וְדָבָר דָּבָר** (ישעיהו נח"ג) [ועיין נחמיה י', לב], אי נמי: מקח וממכר אתי לידי כתיבה שטרי מכירה). (ואם תאמר: הויא לה גזרה לגזרה? - כולה חדא גזרה היא.)

'ולא מגביהין תרומות ומעשרות' - פשיטא!?
תני רב יוסף: לא נצרכא אלא ליתנה לכהן בו ביום (דאיכא למימר 'לאו מוכחא מלתא היא דלתקוני טבלא מכיין: דאין ידוע שיהא הוא צריך לשיריים, ורואים שמוליך תרומה לכהן, ומחזי דכולה מלתא משום שמחת יום טוב דכהן, שצריך לה הוא - אפילו הכי אסור), והני מילי פירי דטבילי מאתמול, אבל פירי דטבילי האידנא - כגון עיסה לאפרושי מינה חלה - מפרשינן ויהבינן לכהן.

והני (אאמצעייתא קאי, דקאמר: **אלו הן משום רשות**), משום רשות איכא משום שבות ליכא (וכי אין בהן משום שבות, והלא אסורם, כדאמרין 'כל שחייבין עליו' - אלמא כלהו לאסורא)? והני (בתראי) משום מצוה איכא (בעשייתו) משום שבות ליכא (לאסרה בשבת - בתמיה: והלא אסורם, והכי פלגינהו תנא דמתניתין: דבקמאי אדכר שבות ובאמצעי ובתראי לא אדכר שבות)? אמר רבי יצחק: לא מבעיא קאמר: לא מבעיא שבות גרידתא דאסור, אלא אפילו שבות דרשות נמי אסור, ולא מבעיא שבות דרשות דאסור, אלא אפילו שבות דמצוה נמי אסור. (כלומר: כולם משום שבות יש בהן, והראשונים - איסור יש בהן ואין בהן לחלוח מצוה, והאמצעיים יש בהן שבות ואף על פי שיש בהן קצת מצוה, והאחרונים מצוה גמורה הן ואף על פי כן גזרו עליהן שבות, ולא זו אף זו קתני: לא תימא קמאי הוא דאסירי, דהוה להו שבות גרידתא, כלומר: שעבר על השבות, דאין עם עבירה זו שמץ מצוה, אלא אפילו מצעי דהוה להו שבות דאיכא רשות קרבות מצוה גבה - נמי אסור.)

כל אלו ביום טוב אמרו:
ורמינהו: **'משילין דרך ארוכה ביום טוב אבל לא בשבת'** (אלמא: גזרו שבות על שבת שלא גזרו ביום טוב)?
אמר רב יוסף: לא קשיא, הא רבי אליעזר הא רבי יהושע (סיפא דקתני **אין בין יום טוב לשבת**, דכל שבות דגזרו על שבת גזרו על יום טוב, ואפילו בהפסד ממון - רבי אליעזר היא, שלא התיר להעלות אותו ואת בנו מפני הפסד ממון, ורישא דקתני **משילין... ביום טוב** מפני הפסד ממון - רבי יהושע היא), דתניא [תוספתא ביצה פ"ג ה"ב גליברמן]: **'אותו ואת בנו'** (שאינן מותרין לשחוט שניהן היום) **שנפלו לבור: רבי אליעזר אומר: מעלה את הראשון על מנת לשוחטו, ושוחטו, והשני עושה לו פרנסה במקומו כדי שלא ימות; רבי יהושע אומר: מעלה את הראשון על מנת לשוחטו ואינו שוחטו, וחוזר ומערים ומעלה השני, רצה זה שוחט רצה זה שוחט'.**
אמר ליה אביי: ממאי? דילמא עד כאן לא קאמר רבי אליעזר התם אלא דאפשר בפרנסה, אבל הכא דלא אפשר בפרנסה לא? אי נמי עד כאן לא קאמר רבי יהושע התם אלא דאפשר לאערומי (דלא מוכחא מילתא דלהצלת ממון מכיין, דהרואה אומר: הראשון שהעלה - כחוש הוא, והשני יפה הימנו), אבל הכא דלא אפשר לאערומי (דהכל יודעין שלא יניחם, ואינו עושה אלא להציל, ומלזלין באיסור יום טוב) - לא?

אלא אמר רב פפא: לא קשיא: הא בית שמאי הא בית הלל, דתנן [ביצה פ"א מ"ה]: **'בית שמאי אומרים: אין מוציאין לא את הקטן ולא את הלולב ולא את ספר תורה לרשות הרבים'** (דלא הותרה הוצאה שלא לצורך, וגבי טלטול שלא לצורך נמי גזרינן, ואפילו גבי הפסד ממון), **ובית הלל מתידין** (ולבית הלל דאמרי הוצאה שלא לצורך מותרת מן התורה - בטלטול נמי לא גזרו רבנן);
דלמא לא היא: עד כאן לא קא אמרי בית שמאי התם אלא אהוצאה, אבל אטלטול לא?
אטו טלטול לאו צורך הוצאה הוא (תחילת הוצאה על ידי טלטול היא, וכל מה שגזרו אינו אלא משום הוצאה, והאי דלא גזרו על טלטול כלים ואוכלים - שלא יוכלו לעמוד בהן: לבטל עונג שבת ושמחת יום טוב)!

משנה:
הבהמה והכלים כרגלי הבעלים (אין אדם יכול להוליכה ביום טוב אלא במקום שבעליה יכולין לילך, ואם לא עָרַב - יש לה אלפים לכל רוח העיר, ואם ערב לצפון - גם היא תלך לצפון ולא לדרום);

המוסר בהמתו לבנו או לרועה - הרי אלו כרגלי הבעלים;
כלים המיוחדים לאחד מן האחים שבבית - הרי אלו כרגליו, ושאינ
מיוחדים (לאחד מהן אלא לכולן) - הרי אלו כמקום שהולכין (למקום שכולן יכולין
לילך - מותר להוליך את הכלים, אבל אם ערב אחד מהם לסוף אלפים לצפון והשאר לא ערבו - הוא מעכב על
ידם מלהוליכם לדרום אפילו פסיעה אחת מפני חלקו, והן מעכבין על ידו מלהוליכם לצפון אלא אלפים שהן
מותרין בהן);

השואל כלי מחבירו מערב יום טוב - כרגלי השואל (שהרי קנה שביתתו אצלו
בין השמשות: דבין השמשות, שהוא כניסת היום - קונה שביתה), ביום טוב (ואם שאלו ביום טוב
משחשכה) - כרגלי המשאיל (לפי שקנה שביתה אצל בעליו);
וכן האשה ששאלה מחברתה תבלין (לקדרתה), ומים ומלח לעיסתה - הרי
אלו (הקדרה והעיסה) כרגלי שתיהן (אין מוליכות אותם אלא למקום ששתיהן יכולות לילך,
דכיון דביום טוב שאלה - קנו התבלין או המים והמלח שביתה אצל בעליהן);
רבי יהודה פוטר במים מפני שאין בהן ממש (אין ניכרות לא בקדרה ולא בעיסה,
הלכך אין מעכבות הולכתן). (ובגמרא מוקי לה בתבשיל עבה שאין המים ניכרים בו; ובמלח לא פליג:
דמוקינן לה בגמרא במלח אסתרוקנית שהיא גסה וניכרת).

גמרא:

מתניתין (דקתני 'המוסר בהמתו לרועה ביום טוב הרי אלו כרגלי הבעלים' ולא כרגלי הרועה) -

(ביצה לז, ב)

דלא כרבי דוסא, דתניא: 'רבי דוסא אומר - ואמרי לה אבא שאול
אומר: הלוקח בהמה מחברו מערב יום טוב, אף על פי שלא מסרה לו
אלא ביום טוב - הרי היא כרגלי הלוקח; והמוסר בהמה לרועה אף
על פי שלא מסרה לו אלא ביום טוב - הרי היא כרגלי הרועה'!
אפילו תימא רבי דוסא, ולא קשיא: כאן [רבי דוסא] ברועה אחד (שאינ
בעיר אלא רועה אחד: כל בני העיר מעמידין בהמתם ברשותו ונקנית שביתתו; הלכך, בין מוכר בין לוקח -
דעתו שלא תקנה הבהמה שביתתו אצלו אלא בשביתה הרועה), כאן (ומתניתין) בשני רועים
(דלא ידעינן להי מנייהו היא לה דעת בעלים - הלכך הרי הן כרגלי הבעלים אם אינם אצל הרועה מבעוד
יום); דיקא נמי (דמתניתין בשני רועים): דקתני 'לבנו או לרועה' - שמע
מינה.

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: הלכה כרבי דוסא.
ומי אמר רבי יוחנן הכי? והאמר רבי יוחנן: הלכה כסתם משנה,
ותנן 'הבהמה והכלים כרגלי הבעלים'?!
ולאו אוקימנא כאן ברועה אחד כאן בשני רועים?

תנו רבנן [תוספתא ביצה פ"ד ה"ו [ליברמן]]: 'שנים ששאלו (מבעוד יום) חלוק אחד
בשותפות (להיות ברשות שניהם): זה לילך בו שחרית לבית המדוש (של יום טוב)
וזה ליכנס בו ערבית (של יום טוב) לבית המשתה, זה ערב עליו לצפון
(על מנת אותו חלוק להוליכו לצפון) וזה ערב עליו לדרום: זה שערב עליו
לצפון מהלך לצפון (מוליכו לצפון) כרגלי מי שערב עליו לדרום (מה שרגליו
של דרומי יכולין לילך לצפון מוליכו זה לצפון, ולא יותר), וזה שערב עליו לדרום מהלך
(מוליכו זה) לדרום כרגלי מי שערב עליו לצפון (כמו שרגליו של צפוני מותרות לילך
לדרום - מוליכו זה, ולא יותר, מפני חלקו של צפוני; כגון אם נתנו שניהם עירובן בסוף אלף אמה: זה לצפון
להיות לו שלשת אלפים לצפון ואלף לדרום, שהרי ממקום עירובו יש לו אלפים אמה לכל רוח, וזה לדרום לסוף
אלף להיות לו שלשת אלפים לדרום ואלף לצפון - אין יכולין להוליכו אלא אלף אמה לכל צד ששניהם
מותרים בהם); ואם מצעו את התחום (תחום שבת מצפון לדרום ארבעת אלפים, שנים לצפון
ושנים לדרום; ואם נתנו עירובן זה לסוף אלפים לצפון וזה לסוף אלפים לדרום - ונמצא תחום שלם ממוצע
להפסיק בין שני עירוביהן) - הרי זה לא יזינה ממקומה (לא לצפון ולא לדרום, שהצפוני
אין לו לדרום אפילו פסיעה, וכן הדרומי לצפון: שממקום עירובו יש לו אלפים לכל רוח, שהרי לכך ערב:
שתסלק שביתתו ממקום לינתו ותקנה במקום עירובו)'.
אתמר: שנים שלקחו חבית ובהמה בשותפות (מערב יום טוב, לחלקן ביום טוב); רב
אמר: חבית מותרת (להוליך כל אחד חלקו למקום שערב) ובהמה אסורה (להוליך, אלא
למקום ששניהם הולכים), ושמואל אמר חבית נמי אסורה (דאין ברירה, ויש לומר: חלק
שבא לזה - היה ראוי לחברו, ובין השמשות קנה חלק זה שביתת חברו).
מאי קסבר רב? אי קא סבר יש ברירה - אפילו בהמה תשתרי? ואי
קסבר אין ברירה - אפילו חבית נמי אסורה?

לעולם קסבר יש ברירה (הלכך חבית מותרת), ושניא בהמה דקא ינקי תחומין (חלקי הבהמה, שראוין לשני תחומין) מהדדי (ושאני בהמה בחייה בין השמשות, וכל אבריה בחייה יונקים זה מזה, ומשחשכה ינק כל אבר ואבר משל חברו, ואין כאן לברור). אמרי ליה רב כהנא ורב אסי לרב: לאיסור מוקצה לא חששו, לאיסור תחומין חששו (אנן סהדי דכל חד מנייהו אקצי דעתיה מחלקו של חברו, ואם היו רוצים לאכלה כאן - אינה אסורה עליהם משום מוקצה, לומר: כל חלק ינק מחבירו ויש כאן מוקצה, ולהוליקה איש לתחומו אתה אסור עליהם מפני יניקה זו; אם יש לחוש - צריך לחוש אף משום מוקצה) ? שתיק רב.

תוספות ד"ה לאיסור מוקצה לא חששו - אנן סהדי דכל אחד מנייהו אקצי דעתיה מחלקו של חברו ואם היו רוצין לאכלה כאן אינה אסורה משום מוקצה לומר כל חלק וחלק יונק משל חברו ויש כאן מוקצה ולהוליקה איש לתחומו אתה אסור עליהן מפני יניקה זאת אם יש לחוש צריך לחוש אף משום מוקצה כפ"ה, וקשה: מאי יניקת מוקצה יש כאן? והלא חלק חברו מותר לו לאכול אם נתן לו חברו, דאמר לעיל 'משלחין ביו"ט בהמה חיה ועוף בין חייין בין שחוטיין'? ומפרש רבינו שמואל לאיסור מוקצה: שהבהמה גדלה ומוסיפה שמנונית ביום טוב ולא אסרת להו למיחש להכי אע"ג דסבירא ליה כרבי יהודה במוקצה לאיסור תחומין שחלק כל אחד יונק ומתגדל משל חברו חששת לאסרה בכך.

מאי הוי עלה? רבי הושעיא אמר: יש ברירה (וחבית ובהמה מותרין), ורבי יוחנן אמר אין ברירה (ושניהם אסורין);

וסבר רבי הושעיא יש ברירה? והתנן [אהלות פ"ז מ"ג]: 'המת בבית ולו פתחים הרבה - כולן טמאים; נפתח אחד מהן - הוא טמא וכולן טהורים; חשב להוציאו כאחד מהן או בחלון שיש בו ארבעה על ארבעה - מצלת על הפתחים כולן; בית שמאי אומרים: והוא שחשב עליו עד שלא ימות המת, ובית הלל אומרים: אף משימות המת' (מפורש בפרק קמא דף י"א), ואתמר עלה: אמר רבי הושעיא: (הא דאמרי בית הלל אף משימות המת חשב - מועלת) לטהר את הפתחים (לטהר כלים הבאים בפתחים) מכאן ולהבא (ממחשבה ואילן הוא דקאמר); מכאן ולהבא - אין, למפרע (אבל כלים דמעיקרא) - לא (דאין ברירה לומר 'הוברר דקודם שימות נמי דעתיה להאי פתחא')!

אפון (קמיתא): רבי הושעיא אמר אין ברירה, ורבי יוחנן אמר יש ברירה;

ומי אית ליה לרבי יוחנן ברירה? והאמר רב אסי אמר רבי יוחנן: האחין שחלקו לקוחות הן (ולא אמרינן: הוברר לכל אחד חלק ירושתו, וירושא אינה חוֹרֶת ביובל, אלא שמא חלק הבא לזה לא היה שלו, והרי החליפו חלקיהם, והווי להו לקוחות), ומחזירין זה לזה ביובל! וכי תימא כי לית ליה לרבי יוחנן ברירה - בדאורייתא (לעמוד כנגד דבר תורה, כגון יובל - לא סמכין אבריה), אבל בדרבנן אית ליה (לעמוד כנגד איסור תחומין דרבנן - סמכין אבריה, הלכך חבית ובהמה מותרים), ובדרבנן מי אית ליה? והתני איו (שם חכם): 'רבי יהודה אומר: אין אדם מתנה על שני דברים כאחד' (בעירובין פ"ג מ"ה) תנן: מתנה אדם על עירובו, ומניח שני עירובין, ששמע שעתיד חכם לבא סמוך לעירו בתוך ארבעת אלפים לדרוש ברבים, ואינו יודע אם למזרח אם למערב, אומר: "אם בא חכם למזרח - ערובי שבמזרח יקנה לי שבייתה, בא למערב - ערובי שבמערב יקנה, בא לכאן ולכאן, אם יבאו שנים - למקום שאדצה אלך ואברור למחר: יהא ערובי דבין השמשות קונה לאותו רוח למפרע" - ואי אפשר כן אלא על ידי ברירה, דכי בורר למחר אומרים: הוברר דבין השמשות נמי דעתיה לגבי האי, ובא רבי יהודה לחלוק ולומר: אינו מתנה על שני חכמים, לומר "למחר אברור", דכי בורר למחר - מי יימר דערוב של אותו רוח קנה לו בין השמשות, והוברר למפרע לא אמרינן), אלא (על חכם אחד ואינו יודע לאיזה רוח יבא - אפשר להתנות) אם בא חכם למזרח - עירובו למזרח, למערב - עירובו למערב, ואילו לכאן ולכאן - לא,

(ביצה לח, א)

והוינן בה: מאי שנא לכאן ולכאן דלא? דאין ברירה! מזרח ומערב נמי אין ברירה (דקא סלקא דעתך: זימנין דחכם לא בא עד לאחר בין השמשות, כגון שחשכה לו בתוך התחום שבאותו מקום בית המדרש, או בתוך ארבעת אלפים, והוא מכיר אילן או גדר לסוף אלפים למקום שחשכה לו, ואמר: "שבייתתי תחתיו" - דיכול להלך משחשכה ארבעת אלפים אמות, כדאמר בעירובין (מסב); הלכך: היבא דבשעת קניית עירוב לא אתי חכם לההוא אתרא והדר אתא - מי יימר דקנה ההוא עירוב למפרע? דלמא חכם בין השמשות לא היה דעתו לבא לכאן - אי לא סמכין אבריה לומר: הוברר דלרוח זה היה חכם עתיד לבא, וְהָהָא הִתְנָה דלמקום שיבא החכם יהא ערובו קונה למפרע)! ואמר רבי יוחנן: (הא דאמר רבי יהודה אם בא חכם למזרח וכו', דעל חכם יכול להתנות -) וכבר בא חכם (בשכבר בא קודם בין השמשות עסקינן, אך זה אינו יודע לאיזה רוח בא, וקאמר: לאותו רוח שבא - לו יהא ערובי קונה, דאין קנייתו על ידי ברירה אלא קנייה ודאית, ולמחר גלוי מילתא בעלמא הוא דלרוח שישמע זה שהיה בו החכם - קנה ערובו) - אלמא (ומדאצטריך רבי יוחנן לאוקמה בשכבר בא חכם - שמע מינה) לית ליה לרבי יוחנן ברירה (ואפילו בתחומין דרבנן)!

אלא לעולם לא תיפוך (ורבי אושעיא הוא דאמר יש בריה), וכי לית ליה לרבי אושעיא ברירה (ודקשיא לך לטהר את הפתחים מכאן ולהבא) – בדאורייתא (כגון טומאת מת - לית ליה ברירה, ודרך יציאתה הלכה למשה מסיני, כדאמרין בסוכה (א.ו.)): דהלכות טומאה הכי גמירי להו), אבל בדרכבן (כגון תחומין) אית ליה. דרש מר זוטרא: הלכה כרבי אושעיא.

אמר שמואל: שור של פטם (שמפטם שוורים למכור) - הרי הוא כרגלי כל אדם (אפילו בן עיר אחרת שבא לכאן על ידי עירוב - מוליכו למקומו, כיון דאורחיה לזבוניה - מאתמול אוקמיה ברשותיה דמאן דאתי למחר וזבין ליה); שור של רועה (אדם שמגדל בהמות שלו, ופעמים שמוכר מהן לשכניו ומכיריו) - הרי הוא כרגלי אותה העיר (אלפים אמה לכל רוח, ואפילו עירב רועה זה ארבעת אלפים אמה לרוח אחת - אינו מעכב על אחד מבני אותה העיר שלקחו הימנו ביום טוב מלהוליכו לרוח שכנגדה אלפים: דמאתמול אוקמיה ברשות בני העיר, לפי שרגילין ליקח הימנו; אבל כרגלי בני עיר אחרת - לא, דאין לרועה שם סוחר בהמות כמו פטם, שיכירוהו בני עיר אחרת ליקח הימנו).

השואל כלי מחכירו מערב יום טוב [כרגלי השואל]: פשיטא (דכי שאלו מבעוד יום - ברשותיה קאי)! לא, צריכא שלא מסרו לו אלא ביום טוב; מהו דתימא 'לאו ברשותיה אוקמיה' - קא משמע לן (והשואל דקא תני - בדבורא בעלמא ולא משך מבעוד יום, וקא משמע לן: כיון דאסמכיה - ברשותיה אוקמיה). מסייע ליה לרבי יוחנן, דאמר רבי יוחנן: השואל כלי מחכירו מערב יום טוב - אף על פי שלא נתנו לו אלא ביום טוב - הרי הוא כרגלי השואל.

ביום טוב כרגלי המשאיל: פשיטא! (כיון דרישא בדבורא בעלמא מוקמינן, וסיפא נמי הכי איתא, דאפילו דבורא לא הוה אלא ביום טוב!) לא, צריכא דרגיל ושאיל מיניה: מהו דתימא 'ברשותיה קא מוקים ליה' - קא משמע לן מימר אמר (האי משאיל): "כיון דלא אתי ואמר לי, דלמא משכח איניש אחרינא ואזיל ושאיל מיניה".

וכן האשה ששאלה מחברתה [תבלין, ומים ומלח לעיסתה] - הרי אלו כרגלי שתיהן: כי סליק רבי אבא (כשרצה לעלות, או כשהיה בדרך) - אמר (תפלה זו): "יהא רעוא (כי אמטי להתם) דאימא מלתא (דשמעתתא) דתתקבל (לחכמי המקום, שלא אבוש); כי סליק (כלומר: כי מטא להתם) - אשכחיה לרבי יוחנן ורבי חנינא בר פפי ורבי זירא - ואמרי לה רבי אבהו ורבי שמעון בן פזי ורבי יצחק נפחא, ויתבי וקאמרי: אמאי (כרגלי שתיהן)? ולבטיל מים ומלח לגבי עיסה (לבטל איסור תחומין דמים ומלח דזוטרי, לגבי עיסה דנפישא)? אמר להו רבי אבא:

(ביצה לח, ב) הרי שנתערב לו קב חטין בעשרה קבין חטין של חבריו - יאכל הלה (ומשום דחלקה של זו מועט בה - יאבד שמה מלקרות על עיסה זו, וכי מי שנתערב לו כו' יאכל הלה זה שהרוב שלו) וחדדי (וישמח בדבר שלא עמל בו - כך זו אין שמה בטל מכאן, הואיל וקנו המים שביתה אצלה)? אחיכו עליה; (דהא לא קשיא לן 'משום שהשאלתן לה או נתנתן במתנה יהא מותר', דהא אמר ר' יוחנן טוב הרי הוא כרגל המשאיל'; דבתר בין השמשות אזלינן, וכי קשיא להו - משום מעוטא ורובא קא קשיא להו!) אמר להו: גולתיכו (גולתא = תכריך נאה שמתעטף בו תחת טליתו, וכשיושב - מעביר טליתו, וזה נראה) שקלי (מלבושכם לקחתי שאתם משחקים עלי)! הדור אחיכו עליה.

אמר רב אושעיא: שפיר עבוד דאחיכו עליה: מאי שנא 'חטין בשעורים' דלא קאמר להו ('למי שנתערב לו קב חטין בעשרה קבין שעורין של חבריו - יאכל הלה וחדדי' מכלל דסבירא ליה בה דודאי יאכל וחדדי), דהוה ליה מין בשאינו מינו (דכיון דשאינו מינו הוא - בטל מועט במרובה), ומין בשאינו מינו בטיל - חטין בחטין נמי, נהי דלרבי יהודה לא בטיל - לרבנן מבטל בטיל! (פלוגתא דרבי יהודה ורבנן במנחות ב'הקומץ רבה' (דף כב, א.)).

אמר ליה רב ספרא (לרב אושעיא): משה (ביקרא דמשה קא משתבע)! שפיר קאמרת (בתמיה, כלומר: אמאי קא מודית להו בחוכא, ולאקשוויי אמתניתין)? ולא שמיע להו (להנך רבנן דמקשו אמתניתין) הא דאמר רבי חייא קטוספאה משמיה דרב: 'הבורר צורות מגרנו של חברו - חייב לשלם לו דמי חטים (שאינן דרך לבוורן, והן

נמכרין בתוך החטין) - אלמא כילא חסריה (מפני שחסר מִדְתוֹ מתחייב לו - ואף על גב דלא מידי שווי) - הכא נמי (וכל שכן מים ומלח) כילא חסריה (דלא בטלי במעוטייהו, דמידי טעמיה הוא, משום חיובא דממונא לא בטיל במיעוטה) !

אמר ליה אביי (לרב ספרא) : (והיכא מתרצא מתניתין בהכי?) ולא שני ליה למר בין ממון שיש לו תובעין לממון שאין לו תובעין (ומתניתין - ממון שאין לו תובעין היום הוא, דאושלתינהו ניהלה עד לאחר יום טוב, ואין לה בעיטה זו אלא איסור שביתה משום ממונא המעורב בה) ? (וכיון דמעוטא ברובא הוא, וממון שאין לו תובעין הוא - לא חשיב ממונא, ולבטל) !

אמר ליה (רב ספרא לאביי) : (ומשום דאין לו תובעין פקע שם ממונא מיניה, ונוח ליבטל? וכי טעמא דבטול ברוב, בבעלים ולא בעלים קאי?) וליטעמיך הא דאמר רב חסדא (אליבא דרבי יהודה אמרינן במנחות, דאמר [רבי יהודה] : 'מין במינו - לא בטיל, מין בשאינו מינו - בטיל', ותני רבי חייא : נבלה ושחוטה בטלות זו בזו לרבי יהודה, ואשמעינן רבי חייא דכי אמר רבי יהודה - היכא דאפשר לו להיות כמותו, אבל אי אפשר לו להיות כמותו - 'מין בשאינו מינו' הוה, ובטל, ופריש רב חסדא) : 'נבלה בטלה בשחוטה לפי שאי אפשר לשחוטה שתעשה נבלה, שחוטה אינה בטלה בנבלה לפי שאפשר לנבלה שתעשה שחוטה' (דהאי 'אפשר' ו'לא אפשר' דרבי חייא - בתר המבטל, דהוא רובא - אזלינן : דאם אפשר לו להיות כמותו בהלכותיו - הוי מין במינו, ואי לא - הוי מין בשאינו מינו; הלכך : כוית נבלה שנתערבה בהרבה זיתים של שחוטה - בטלה כמי שאינה שם, והנוגע בהן אין טמא, דמין בשאינו מינו הוא, דאי אפשר לשחוטה - שהוא המבטל - להיות מטמא במגע ובמשא כנבלה; אבל שחוטה שנתערבה בנבלה - דרובה נבלה - אין השחוטה בטלה להיות הנוגע בהן טמא ודאי, לשרוף תרומה על מגעו, לפי שאפשר לנבלה - שהוא המבטל - שתעשה טהורה כשחוטה, דלכי מסרחא ואינה ראויה לגר - שוב אין קרויה נבלה) - הכי נמי : דכי אית לה בעלים - לא בטלה ; וכי תימא 'הכי נמי', והא תניא (דמשום דלאו בעלים לא פקע חשיבותא דממונא) : 'אמר רבי יוחנן בן נורי : חפצי הפקר (הנמצאים) קוניין שכיתה (והמוצאן מוליכין ממקום מציאתן אלפים לכל רוח, ואינו מוליכין למקום שעבר שם, דיש להם שביתה לעצמן) - אף על פי שאין להם בעלים דומין כמי שיש להם בעלים (ולא בהדיא תנן לה הכי, אלא מדבריו שמענוהו בפרק 'מי שהוציא אוהו' (עירובין מהב)) (אלמא : חשיבי בלא בעלים, ושפיר תנן במתניתין דאף על גב דאין לו תובעין - לא לבטול) .

אמר ליה (אביי לרב ספרא) : (אכתי מתניתין לא מתרצא, דאפילו יש לו תובעין איכא לאקשוויי : ליבטל, מדמייתית על זה הבורר צדורות) : מי קא מדמיית איסורא לממונא (לאפטודי ממונא) ? : איסורא בטיל (אמור דבנן לבטיל ברובא), (אבל) ממונא לא בטיל (לא בטיל מועט ברוב להיות קנוי ממון המועט לבעליו של מרובה; ומתניתין נמי : לא קאמרינן דלפקע רוב ממונא אצל חברתה להפסיד, אלא איסור תחומין שיש לה בה - הוא דקשיא לן דלבטל) .

וטעמא מאי ? (תלמודא בעי לה : דכיון דלאו תירוצא ניהו הנך שנויי - טעמא דמתניתין דלא בטיל מאי הוה?)

אביי אמר : גזרה שמא תעשה עיסה בשותפות (אי אמרת מים ומלח לא אסרי עלה - אתי למימר נמי בעיסת שותפות, דיוליכוה כל אחת ואחת למקומה) ;

רבא אמר : תבלין - לטעמא עבידי, וטעמא לא בטיל . (ולא פליגי אלא מר שני עיסה, ומר קדרה.)

(ביצה לט, א)

ורב אשי אמר : משום דהוי ליה דבר שיש לו מתירין (למחר יוליכוה, או היום יאכלוה כאן), וכל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל .

רבי יהודה פוטר במים : מים אין, מלח לא? והא תניא : 'רבי יהודה אומר : מים ומלח בטלין, בין בעיסה בין בקדרה' ?

לא קשיא : הא במלח סדומית (סדומית - דקה היא מאוד, ובטלה, ותדע שהסדומית דקה היא, דאמרינן (חולין קה, ב) : מפני מה אמרו מים אחרונים חובה? - מפני שמלח סדומית יש שמסמא את העינים; אלמא : דקה היא מאד, ונדבקת ביד, ואינה נכרת), הא במלח אסתרונקנית .

והתניא : 'רבי יהודה אומר : מים ומלח בטלין בעיסה, ואין בטלין בקדרה מפני דוטכה' (הניכר לעינים) ' (ומתניתין פוטר במים תנן - לא שנא עיסה ולא שנא קדרה, דמתניתין בתרתי איירי, מדקתני 'תבלין', דהיינו לקדרה) ?

לא קשיא : הא [המים בטלים] בעבה (תבשיל עבה, שאין רוטבו ניכר, והוי כעיסה), הא [המים אינם בטלים] ברכה .

משנה :

הגחלת כרגלי הבעלים, ושלהבת ככל מקום (כגון הדליק נר בשלהבת חברו - אינו מעכב באיסור תחומין) ;

גחלת של הקדש - מועלין בה (הנהנה ממנה מביא אשם), ושלהבת - לא נהנין (לכתחלה מדרבנן) ולא מועלין (ואם נהנין אין חייבין קרבן מעילה, דלית ביה ממשא) ;

המוציא גחלת לרשות הרבים - חייב, ושלחבת פטור. (מפרש בגמרא).

גמרא:

תנו רבנן [נתוספתא ביצה פ"ד הלכה ז' [ליברמן]]: 'חמשה דברים נאמרו בגחלת:

1. הגחלת כרגלי הבעלים ושלחבת ככל מקום;
2. גחלת של הקדש מועלין בה ושלחבת לא נהנין ולא מועלין;
3. גחלת של עבודה זרה אסורה (שנאמר ולא ידבק בידך מאומה מן החכם (דברים יג, יח) - אסור בגחלתו ומותר בשלהבתו), ושלחבת מותרת;
4. המוציא גחלת לרשות הרבים חייב, ושלחבת פטור;
5. המודר הנאה מחבירו אסור בגחלתו ומותר בשלהבתו'; [בתוספתא עוד: מברכין על השלהבת ואין מברכין על הגחלת]

מאי שנא שלחבת עבודה זרה דשריא (לגמרי, דאפילו מדרבנן לא גזור בה, דקתני 'ומותרת') ומאי שנא דהקדש דאסירא (ובשל הקדש קתני 'לא נהנין')? עבודה זרה דמאיסה ובדילי אינשי מינה - לא גזור בה רבנן, הקדש דלא מאיס ולא בדילי אינשי מיניה (כולי האי, כעבודה זרה, דבדיליתא דהקדש לאו משום מאיסותא אלא משום אסורא; ונהי דבעלמא אמרינן לגבי חולין בדילי אינשי מהקדש, אבל לגבי עבודה זרה - לאו בדילותא היא) גזור ביה רבנן.

המוציא גחלת לרשות הרבים חייב ושלחבת פטור:

והא תניא: 'המוציא שלחבת כל שהוא (בלא שיעור) חייב'? אמר רב ששת: כגון שהוציאו בקיסם; (הא דתני חייב - כשהוציאו בקיסם, דכיון דיש לו דבר להדבק בו - חשובה היא בכל שהוא; ומתניתין דקתני 'פטור' - כדאוקימנא לקמן: בדאדייה אדויי: שהיתה דולקת ברשות היחיד סמוך לרשות הרבים, ונפח בידו ונתק שלחבת והפריחה לרשות הרבים); ותיפוק ליה משום קיסם (אמאי תני 'המוציא שלחבת כל שהוא חייב', בלאו שלחבת נמי חייב משום קיסם)?

בדלית ליה שעורא (להוצאת שבת), דתנן [שבת פ"ט מ"ה]: 'המוציא עצים כדי לבשל ביצה קלה' (שהיא קלה לבשל מכל הביצים, ושיעור חכמים: זו ביצת תרנגולת); אביי אמר: (הא דתני 'חייב') - כגון דשייפיה מנא משחא ואתלי ביה נורא [ששף כלי בשמן והדליק בה אש].

ותיפוק ליה משום מנא? בחספא; (ומשום דיש לה דבר להאחז בו היא חשובה, אבל בקיסם לא סבירא ליה לאביי, משום דמועט הוא וממהר לקבות; אי נמי: רבותא אשמעינן אביי, ואפילו בחספא בעלמא נמי, שאינה נאחזת כל כך - חשיבא הוצאה);

ותיפוק ליה משום חספא?

בדלית ליה שעורא, דתנן [שבת פ"ח מ"ז]: 'חרס' (לענין הוצאת שבת) - כדי ליתן בין עצים לחבירו, דכרי דכי יהודה' ('פצים' - כמו 'פצימי פתחים' (סוכה יח, א)) ו'פצימי חלונות' (בבא בתרא יב, א) הקבועים בחומה, והן של עץ, וסודרין אותם למטה ולמעלה ומשתי רוחות, ופעמים שהן קצרים ברוחב ומושיבין שנים זה בצד זה, וצריך להושיבן בשוה שלא יהא זה נמוך מזה ולא יהו עקומים, וכשהאחד נוטה - נותן לתחתיו חרס, או אבן להשוותו; או בשאין די ברוחב שניהם - מבדילן זה מזה מעט, ונותן חרסים דקים ביניהם);

אלא הא דתנן (מתניתין) 'המוציא שלחבת פטור' היכי משכחת לה? כגון דאדייה אדויי (כמו וידו אבן בי (איכה ג, ג)) לרשות הרבים.

משנה:

בור של יחיד - כרגלי היחיד (אין מוליכין המים אלא כרגלי בעל הבור); ושל אנשי אותה העיר - כרגלי אנשי אותה העיר (אלפים לכל רוח חוק לעבוריה);

ושל עולי בבל (העשוין לעוברי דרכים באמצע הדרך, ועשאו בני הגולה לשנות בעלותם) - כרגלי הממלא (מפני שהוא הפקר, והפקר נקנה בהגבהה, ואם בא אחד ושאל לו מימי - אינו מוליכן אלא כרגליו, ולית ליה [לתנא זה] דרבי יוחנן [בן נורי] דאמר: חפצי הפקר קונים שביתה לעצמם במקומן). (וכי תימא: אם כן הוה ליה למימר 'הרי הן כרגלי כל אדם', ואמאי קתני 'כרגלי הממלא'?) - קסבר: יש ברירה להחמיר, ואמרינן: הוברר: דמאתמול נמי הוברר דלהאי גברא חזו, וברשותיה קיימי, ובעירובין (מהב) נמי דלא כרבי יוחנן בן נורי מתוקמא).

גמרא:

רמי ליה רבא לרב נחמן: תנן 'בור של יחיד כרגלי היחיד', ורמינהו [נתוספתא ביצה פ"ד הלכה ז' [ליברמן]]: 'נהרות המושכין' (היינו סתם נהרות, שיש להם משך להלאה ממקום מקור נביעתן) ומעינות הנובעין (ואין יוצאין מגומות נביעתן לימשך הלאה) -

הרי הן כרגלי כל אדם (אין להם שום שביתה, לא במקומן ולא כרגלי הבעלים ולא כרגלי הממלא, אלא כל אדם מוליכן ברגליו; דכל מידי דניד - לית ליה שביתה; והכי מפרשין בעירובין בפרק 'מי שהוציאוהו') ?

אמר רבה: הכא במאי עסקינן? - במכונסין; ואתמר נמי: אמר רבי חייא בר אבין אמר שמואל: במכונסין.

ושל עולי בבל כרגלי הממלא:

אתמר: מילא ונתן לחבירו (וכגון שמילא לצורך חברו, דאי מלאו לעצמו - הא תנן בהדיא: כרגלי הממלא): **רב נחמן אמר כרגלי מי שנתמלאו לו** (דנעשה זה שלוחו, וקנה לו), **רב ששת אמר כרגלי הממלא;**

במאי קא מיפלגי?

מר (רב ששת) **סבר: בירא דהפקרא הוא** (והמגביה מציאה לחבירו - לא קנה חברו, כדאמרין בבבא מצינא ב'שנים אוחדין' (י,א), דהוי תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים, אלא המגביה קנה), **ומר** (ורב נחמן) **סבר: בירא דשותפי הוא** (לא הפקירוהו בני הגולה, אלא נתנוהו לכל ישראל שיהיו שותפין בו, וכשאמר זה לחבירו למלאות לו מחלקו, והלך בשליחותו - נעשה שלוחו, ואין זה מגביה מציאה).

איתיביה רבא לרב נחמן [נדרים פ"ה משניות ד-ה]: **"הריני עליך חרם" - המודר** (מי שהוטל עליו הנדר) **אסור** (אסור ליהנות מזה שנדר הנדר, דהכי קאמר "ממוני עליך הקדש")

(ביצה לט, ב)

"הרי אתה עלי חרם" - הנודר אסור (הכי קאמר ליה: "הרי ממונך עלי כסתם חרמים", שהן לבדק הבית, הלכך, הנודר אסור ליהנות משל המודר, דכתיב לא יחל דברו (במדבר ל, ג), ורשאי הוא לאסור עצמו בממון חברו); **"הריני עליך ואתה עלי" - שניהם אסורים זה בזה, ומותרין בשל עולי בבל** (ומותרין בדברים של עולי בבל שעשו בני הגולה, לפי שהפקידם לכל ישראל ונתנום להם, ולא להיותם שותפין בו שיהא להם כח לאסור זה חלקו על זה), **ואסורין בשל אותה העיר** (שהן דרין בה, מפני שהן שותפים בהן, וזה אסור מפני חלקו של זה); **ואלו הן דברים של עולי בבל: הר הבית הלשכות והעזרות ובור של אמצע הדרך; ואלו הן של אותה העיר: הרחוב ובית הכנסת ובית המרחץ,** ואי אמרת **בירא דשותפי הוא** - אמאי מותר? והתנן [נדרים פ"ה מ"א]: **'השותפין שנדרו הנאה זה מזה אסורים ליכנס לחצר'**

לרחוץ בבור;

לרחוץ - הכי נמי, והכא במאי עסקינן? - למלאות (הא דקתני 'ובר של אמצע הדרך מותרין' - לא לכל תשמיש הותרו, כגון לירד ולרחוץ בתוכו - דבירא דשותפין הוא, וכשהתירו - למלאות מימיו הותרו, דסמכינן אברירה, ואמרין): **מר מדידה קא ממלא** (מר מדידה קא ממלא, מים שעלו בכדו הן המבוררין מן השמים לחלקו) **ומר מדידה קא ממלא;**

וסבר רב נחמן יש ברירה? והתנן [שקלים פ"א מ"ז]: **'האחין השותפין** (אחים שהן שותפין בירושת אביהן) **כשחייבין בקלבון - פטורין ממעשר בהמה, וכשחייבין במעשר בהמה - פטורין מן הקלבון'** (כל ישראל הוזקקו לתת מחצית השקל לקרבנות צבור, והטילו חכמים עליהם להוסיף מעה קטנה להיות קלבון לפרוטרוט, מפני שהן חצאי שקלים חתיכות דקות ונוחין לאבד, ופעמים שמחליפין אותן במנים, ונותנין הקלבון בחלוף, ואף כשמצטרפין שנים לתת שקל שלם - הטילו עליהם שני קלבונים, שלא לפחות מחבריהם ולמעט את ההקדש; אבל האב שוקל בשביל שני בניו שקל שלם, ופטור מקלבון שני; מעשר בהמה נוהג בכל שנה בולדות הנוולדים, ועדר של שותפין - פטורים הולדות ממעשר, כדתניא בבכורות (נו, ב): **וְכָל פֶּטֶר שֶׁנֶּגְדָהּ אֶשֶׁר יִהְיֶה לָהּ [הַזְכָּרִים לָהּ] (שמות יג, ח) - ולא של שותפות, ופרכינן: והא בבכור כתיב, ומשנינן: אם אינו ענין לבכור - דאיתיה בשותפות, דכתיב וּבְכֹלֶת פְּקָדְכֶם וְצִאֲנֶכֶם (דברים יב, ו) - תנאו ענין למעשר; יכול אפילו קנו בתפיסת הבית - כגון אחין שלא הספיקו לחלוק ירושתן עד שנוולדו להם ולדות - תלמוד לומר: יִהְיֶה, הלכך: אחים שהן שותפין - ששותפותן לאחר חלוקה, כגון שחזרו ונשתתפו - חייבין בקלבון כשאר שנים המתחברין לשקל שלם, ופטורים ממעשר בהמה - דשותפין בעלמא נינהו, דבטלה לה תפיסת הבית; וכשחייבים במעשר בהמה - כגון שנשתתפו משנפלה להם הירושה, דקיימא תפיסת הבית - פטורין מן הקלבון, כאילו היה אביהן קיים, שממונן אחד ופוטרין יחד),**

ואמר רב ענן: (דבשביל חלוקה בטלה תפיסת הבית מנייהו), **לא שנו אלא שחלקו** (על פי שום בדמים): **גדים כנגד טלאים וטלאים כנגד גדים** (גדים כנגד תישים זקנים, או כנגד טלאים, דבטלו מהן שם ירושה, ונתנו בה תורת לקוחות, וכי חזרו ונשתתפו - הוו להו כלקח זה בשלו וזה בשלו מן השוק ונתערבו, ואין כאן עוד שם תפיסת הבית אלא שם שותפות), **אבל חלקו גדים כנגד גדים וטלאים כנגד טלאים** (דזהו משפט ירושה, לכל אחד חלק בכל מין ומין) - **אומר 'זהו חלקו המגיעו משעה ראשונה לכך'** (דיש ברירה, ועדיין שם יורשים עליהן, וכשחזרו ונשתתפו - חזרה תפיסת הבית למקומה; ויש פותרים הטעם משום לקוחות, דתנן: **הלוקח פטור ממעשר בהמה** (בכורות פ"ט מ"ג, נה, ב), וטעות הוא בידם, דכשהולדות לקוחין הן - פטורין מלהתעשר, אבל הלוקח עשר בהמות וילדו - חייבין במעשר, והכא לגמרי פטר להו); **ורב נחמן אמר: אפילו חלקו גדים כנגד גדים וטלאים כנגד טלאים** - אין אומר 'זה חלקו המגיעו משעה ראשונה לכך' (ופטור) (אלמא: אין ברירה!), **אלא דכולי עלמא** (על כרחך לרב נחמן) **בירא דהפקרא היא** (מדאשתרו ביה מודדי הנאה גבי 'מילא ונתן לחברו');

אלא הכא - במגביה מציאה לחבירו קא מיפלגי: מר סבר קנה ומר סבר לא קנה. (לא גרסינן 'במגביה מציאה קנה חברו' קמפלגי, ולא גרס 'מר סבר קנה חברו כו', דאם כן קשיא דרב נחמן אדרב נחמן, דאבעי לן לפרושי הכא דרב נחמן סבר קנה חברו, דקאמר 'כרגלי' מי שנתמלאו לו; ובי'שנים אוחזין' (בבא מציעא י"א) אמרינן: רב נחמן ורב חסדא דאמרי תרוייהו: המגביה מציאה לחברו - לא קנה חברו! אלא הכי גרסינן: במגביה מציאה לחברו קא מפלגי, ותו לא, ופירוש: במגביה מציאה לחברו קא מפלגי, ודכולי עלמא לא קנה חברו בהגבהתו של זה, אלא אם קנה המגביה אם לא קנה פליגי: רב נחמן סבר: לא קנה המגביה, דלאו אדעתיה למקני, אלא מי שנתמלאו לו קנאם [את המים במשנתנו] במשיכה כשיקבלם, כשבאו לרשותו ודעתו לקנות, דכי אמר לא קנה חברו - כל זמן שהוא ביד המגביה אמרינן, דיכול לומר: "אני אזכה בה לעצמי", אבל משנתנה לו - קנה, דתנן התם [בבא מציעא פ"א מ"ג, דף ט"ב]: **"אם משנתנה לו אמר זכיתי בה תחלה לא אמר כלום"**, **ורב ששת סבר קנה המגביה תחלה**, ומידו קבלם זה, הלכך כרגלי הממלא; ואית דגרס כמו שכתוב בספרים, ומפרשין הכי: רב נחמן סבר קנה חברו משנתן לו, ורב ששת סבר: לא קנה חברו, אלא המגביה.)

תוספות ד"ה הכא במגביה מציאה לחברו קנה חברו קמפלגי: דרב נחמן אית ליה קנה חברו, ולכך קאמר כרגלי מי שנתמלאו לו כו'; והקשה רש"י דבהדיא קאמר רב נחמן בפ"ק דב"מ (דף י"א, ו)שם) דמגביה מציאה לחברו לא קנה חברו! אלא נראה לרש"י דה"ג: 'במגביה מציאה לחברו קמפלגי' ותו לא, והכי פירוש: רב נחמן סבר לא קנה המגביה, דלא היה בדעתו למקני, והוי הפקר עד שבאו ליד מי שנתמלאו לו, והוא קנאם במשיכה, דדעתו היה לקנות - ואע"ג דמגביה מציאה לחברו לא קנה חברו: היינו כשעודה ביד המגביה, לפי דמצי למימר "אני זכיתי לעצמי", אבל כשנטלה חברו - זכה מן ההפקר כיון דמגביה לא הגביה לקנות לו, כדתנן התם 'ואם משנתנה לו אמר "אני זכיתי בה תחלה" לא אמר כלום' - לכך הוי כרגלי מי שנתמלאו לו; רב ששת אמר: מגביה מציאה לחברו קנה המגביה תחלה, וזה קבלה מידו, הלכך הוי כרגלי הממלא;

ודוחק הוא למחוק גרסת הספרים! ועוד: אין סברא לרב ששת שיקנה המגביה בלא מתכיון! לכ"ן לרשב"ם לפרש שיש לישב גרסת הספרים, ומה שהקשה רש"י לא קשה מיד: דשאני התם דקאמר טעמא 'משום דהוי תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים', דאחרים לא ימצאו המציאה אחר כך, לפיכך קאמר רב נחמן דלא קנה; אבל הכא אית ליה לרב נחמן שפיר דקנה מי שנתמלאו לו: דלא הוי 'חב לאחרים' דהא איכא הרבה מים דיכולים אחרים למלאות! ועוד אומר ר"ת דיש לקיים גרסת הספרים, וה"פ: מר סבר המגביה מציאה לחברו קנה חברו היינו רב ששת, ולכך קאמר כרגלי הממלא: דמאיזה טעם אמרינן 'המגביה מציאה לחברו קנה חברו'? - דמגו דכי לנפשיה זכי נמי לחבריה, והואיל ואיתי מכו - דין הוא שיהא כרגלי הממלא; ור"נ ס"ל לא קנה חברו, והשתא ניחא ההיא ד בבא מציעא דגם הוא לא קנה: דלא נתכוון לקנות, וא"כ הרי הן הפקר כל זמן שלא באו לידי מי שנתמלאו לו, ולכשיבאו לידו - יזכה בהן מן ההפקר, לפיכך הן כרגלי. (לישנא אחרינא 'במגביה מציאה לחברו קא מפלגי' ולא גרסינן 'מר סבר קנה חברו וכו' דא"כ קשיא דר"נ אדר"נ דמבעיא לפרושי הכא ר"נ סבר 'קנה חברו' דקאמר 'כרגלי' מי שנתמלאו לו, ובי'שנים אוחזין' רב נחמן ורב חסדא אמרי תרוייהו המגביה מציאה לחברו לא קנה חברו בהגבהתו של זה, ולא קנה המגביה דלאו אדעתיה למקני, אלא מי שנתמלאו לו קנאם במשיכה כשיקבלו, שיבאו לרשותו ודעתו לקנות, דכי אמרינן 'לא קנה' - כל זמן שביד המגביה אמר, דיכול לומר לו "אני אזכה לעצמי בה תחלה", אבל משנתנה לו - קנה, דתנן התם 'אם משנתנה לו אמר "אני זכיתי בה תחלה" לא אמר כלום'; ורב ששת סבר קנה המגביה, ומידו קבלה זה, הלכך כרגלי הממלא; ואית דגרס כמו שכתוב בספרים ומפרש הכי: רב נחמן סבר קנה חברו משנתן לו, רב ששת סבר לא קנה חברו אלא המגביה - לשון הקונטרס.)

משנה :

מי שהיו פירותיו בעיר אחרת, וערבו בני אותה העיר להביא אצלו מפירותיו - לא יביאו לו (מפירותיו, הואיל והוא לא ערב לשם, דהכל כרגלי הבעלים), ואם ערב הוא (ללכת לשם) - פירותיו כמוהו (ומותר להביאם);

(ביצה מ, א)

המשך המשנה

מי שזמן אצלו אורחים (מעיר אחרת, ויבואו אצלו על ידי עירוב) - לא יוליכו בידם מנות (לאחר סעודה מנות בידם לביתם, לסעודת לילה) אלא אם כן זכה להם (על ידי אחר) מנותיהם מערב יום טוב (שמסרם בעל בית זה לאדם אחר במשיכה, ואמר לו: "זכה במנות הללו לפלוני ולפלוני", דזכין לו לאדם שלא בפניו, והיו שלהם מבעוד יום לילך כרגליהם).

גמרא :

אתמר: המפקיד פירות אצל חבירו: רב אמר כרגלי מי שהפקידו לו, ושמואל אמר כרגלי המפקיד;

לימא רב ושמואל דאזדו לטעמייהו, דתנן [בבא קמא פ"ה מ"ג]: **"אם הכניס כלשות (שורו וקדרותיו ופירותיו לחצר חברו) - בעל החצר חייב** (בנזקין; ורישא דהך מתניתין בבבא קמא, דכי אמר ליה "עול" - עול ואנטר קאמר ליה); **רבי אומר: לעולם אינו חייב עד שיקבל עליו בעל הבית לשמור'**, ואמר רב הונא אמר רב: **הלכה כדברי חכמים, ושמואל אמר: הלכה כרבי, לימא (הך פלוגתא דהכא - כי הך**

אזלא) רב דאמר כרבנן (משום דאמר רב הלכה כרבנן, דקיימי ברשותיה לענין שמירה - הוא הדין לתחומין), ושמואל דאמר כרבי?
 אמר לך רב: (בהך) אנא דאמרי אפילו לרבי: עד כאן לא קאמר רבי התם אלא דבסתמא לא קביל עליה נטירותא (דאילו רבי לא פליג אלא בדלא פריש, אלא "עול" סתמא אמר ליה, וסבר רבי: "עול ותנטר את" קאמר ליה), אבל (מפקיד פירות ד) הכא - (לאו בסתמא עסקינן, אלא) הא קביל עליה נטירותא;
 ושמואל אמר: אנא דאמרי (בהא) אפילו לרבנן: עד כאן לא קאמרי רבנן התם (דקיימי ברשות בעל חצר - אלא לענין שמירה) אלא דניחא ליה לאיניש דניקום תוריה ברשותיה דבעל חצר (דכיון דסבירא להו דסתמא "עול ואנטר לך" קאמר ליה - כל שכן דבעל השור מינח ניחא ליה, דמוקי שורו ברשותו דבעל חצר לשמרו): דאי מזיק ליה (האי שור לבעל חצר) לא מיחייב, אבל הכא (לענין תחומין) - מי ניחא ליה לאיניש דליקום פיריה ברשותיה דחבריה?

תנן: 'ואם ערב הוא - פירותיו כמותו' (אלמא: כרגלי המפקיד נינהו), ואי אמרת כרגלי מי שהפקידו אצלו, כי ערב הוא מאי הוי?
 אמר רב הונא: אמרי כי רב: כגון שיחד לו קרן זוית (דאושליה ביתא [השאל לזו ביתו]); הלכך ברשות המפקיד הן) (אבל הכא - דמשכן שומר וקבל עליו שמירתן - הרי הן כרגליו).

תא שמע: 'מי שזמן אצלו אורחים לא יוליכו בידם מנות אלא אם כן זכה להם מנותיהם מערב יום טוב' (וכי זכה מיהא מוליכין, והרי בידו הופקדו לאחר זכיה, ושמע מינה: כרגלי המפקיד הן), ואי אמרת כרגלי מי שהפקידו אצלו, כי זכה להם על ידי אחר מאי הוי?
 הכי נמי: כיון שזכה להם על ידי אחר - כמי שיחד לו קרן זוית דמי.

ואיבעית אימא: זכה שאני (שהרי כל עצמו לא עשה אלא להוציאו משביתתו ולהעמידו בשביתה שלהן וברשותן).

רב חנא בר חנילאי תלא בשרא בעברא דדשא (בבית אושפיזכניה: שנתנו לו טבחי העיר מבעוד יום, והוא היה בן עיר אחרת, שמערבין לו לבוא לכאן); אתא לקמיה דרב הונא, אמר ליה: אי את תלית - זיל שקיל, ואי אינהו תלו לך (לצרכך) - לא תשקול (להוליכך לעירך). (ולקמיה מפרש טעמא ואזיל).
 ואי איהו תלא מי שקיל? והא רב הונא - תלמיד דרב הוה, ואמר רב: 'כרגלי מי שהפקידו אצלו'?

שאני עברא דדשא (כלומר: שאני הכא, דתלינהו איהו גופיה בעברא דדשא, והם לא קבלוהו מידו לשמרו), דכמי שיחד לו קרן זוית דמי.
 אמר ליה רב הלל לרב אשי: ואי אינהו תלו ליה, לא שקיל? והאמר שמואל 'שור של פטם - הרי הוא כרגלי כל אדם' (אלמא: כיון דאוקמיה במחשבתו ברשות כל מי שיקנהו - מותר הקונה להוליכו למקומו! והכא נמי, הא ברשותיה אוקמיה במחשבתו: ברשות כל מי שיקחנו)?

אמר ליה רבינא לרב אשי: ואי אינהו תלו ליה, לא שקיל? והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: 'הלכה כרבי דוסא' (דאמר: הרי הוא כרגלי הרועה) ' (אלמא: כיון דאין רועה בעיר אלא הוא, ואנן סהדי דכל מי שיש לו בהמה דעתו שתהא כרגליו, אמרינן: בתריה אזלה, וכל שכן הכא, דאוקמוה בהדיא ברשותיה, ואדעתא ידיה תלו ליה)!
 אמר ליה רב אשי לרב כהנא: ואי אינהו תלו ליה, לא שקיל?
 והתנן 'הבהמה והכלים כרגלי הבעלים' (וכיון דלצרכו תלאוה שם - הוה ליה איהו בעלים)?

אלא שאני רב חנא בר חנילאי, דגברא רבה הוא וטריד בשמעתיה (וטעמא לאו משום תחומין), והכי קאמר ליה (אלא רב הונא דאורי ליה הכי - תלמידה דרב הוה, ורב אמר בשחיטת חולין (חולין צה, א): בשר, כיון שנתעלם מן העין - אסור, ואפילו תלוי ביתד בבית ישראל; ורב חנא, אגב טרדא דשמעתיה משכח שאר עסקיו): אי את תלית אית לך סימנא בגויה ולא מסחת דעתך מניה (מידי דעביד איניש בידיה - לא מנשי ולא מסח דעתיה) - זיל שקיל, ואי אינהו תלו לך - מסחת דעתך (אתה לא היה דעתך לך, והם אינם זהירים בשלך, ואסחו דעתייהו, ולא תשקול, לשון אחר: משום מוקצה), ולא תשקול.

משנה:

אין משקין ושוחטין את המדבריות (משום מוקצה, ובגמרא מפרש אמאי נקט משקין), אבל משקין ושוחטין את הבייתות;
 אלו הן 'בייתות': הלנות בעיר; 'מדבריות' - הלנות באפר.

גמרא :

למה לי למימר 'משקין ושוחטין' ?
מילתא אגב אורחיה קא משמע לן (דתנא דהוה ליה לאורויי בבהמות מי מותרת ומי אסורה
- נקט אורחיה בלישנא דמשמע מינה מילתא חדתי בדרך ארץ) : דלשקי אינש בהמתו והדר
לשחוט משום סרכא דמשכא (שתהא נוחה להפשיטה, שהוא נדבק יותר מדאי בבשר) .

תנו רבנן : 'אלו הן 'מדבריות' ואלו הן 'בייתות' : 'מדבריות' -
כל שיוצאות בפסח ורועות באפר ונכנסות (לישוב) כרביעה ראשונה
(במרחשון), ואלו הן 'בייתות' : כל שיוצאות ורועות חוץ לתחום
ובאות ולנות בתוך התחום ;
רבי אומר : אלו ואלו 'בייתות' הן , אלא אלו הן 'מדבריות' : כל
שיוצאות ורועות באפר ואין נכנסות לישוב לא כימות החמה ולא
כימות הגשמים' .

ומי אית ליה לרבי מוקצה ? והא בעא מיניה רבי שמעון בר רבי
מרבי : פצעילי תמרה (תמרים שאין מתבשלות באילן לעולם, וגודרין אותן מהאילן ועושין להן
חותלות - הן כלי כפות תמרים, וכוונטין אותן לתוכן, ומתבשלות), לרבי שמעון מהו (לאכול מהן
ביום טוב) ?
אמר ליה : אין מוקצה לרבי שמעון

(ביצה מ, ב)

אלא גרוגרות וצמוקין בלבד (שהן מתחלה ראויין לאכילה, והוא דחה אותן בידיים להעלותן
ליבשן, ושוב אינן ראויין עד שייבשו; אבל אלו - לא דחה אותן בידיים, ואיכא דאכיל מנייהו) . (הכי קא סלקא
דעתיה: מדפריש ליה מילתיה דרבי שמעון - אלמא כרבי שמעון סבירא ליה.)
איבעית אימא : הני (מדבריות שאין נכנסות לישוב כלל) נמי כגרוגרות וצמוקין
דמי (שמקצה אותן מאצלו בידיים) ;
ואיבעית אימא : לדבריו דרבי שמעון קאמר, וליה לא סבירא ליה
(אין מוקצה לרבי שמעון קאמר ליה, אבל לדידי - יש מוקצה) ;
ואיבעית אימא : (מתניתין -) לדבריהם דרבנן (דאית להו מוקצה) קאמר להו :
לדידי אין מוקצה אלא לדידכו, אודו לי מיהת היכא דיוצאות
ורועות בפסח ונכנסות כרביעה ראשונה - דבייתות הן !
ואמרו ליה רבנן : לא, מדבריות הן .

הדרן עלך משילין פירות וסליקא לה מסכת ביצה